

Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΟΥΣ

Η Σαλαμιού βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της επαρχίας Πάφου ανάμεσα στις κοιλάδες δύο ποταμών, του Διαρίζου και του Ξερού ποταμού, με πληθυσμό περίπου 300 κατοίκων. Γεωλογικά η περιοχή της Σαλαμιούς ανήκει στο Σύμπλεγμα Μαμωνιών και τα εδάφη της περιοχής είναι κυρίως ασβεστολιθικά, με ποικιλία φυσικής βλάστησης και καλλιεργειών όπως αμπελώνες, ελαιόδεντρα και αμυγδαλιές.

Το μικρό σήμερα χωριό αποτελεί ένα ζωντανό μουσείο λαϊκής αρχιτεκτονικής δίνοντας στον επισκέπτη την ευκαιρία να μελετήσει ιστορικά την κυπριακή αρχιτεκτονική παράδοση.

Υπάρχουν διάφορες ερμηνείες του ονόματος του χωριού. Μία από αυτές υποστηρίζει ότι η λέξη Σαλαμιού προέρχεται από τη σημιτική ρίζα salam (ειρήνη) ενώ μία άλλη στηρίζεται στην ιστορική προέλευση του χωριού και σύμφωνα με αυτήν η αρχαία πόλη φαίνεται να ονομαζόταν Σαλαμίνα, είτε από το όνομα είτε από την καταγωγή του ιδρυτή της. Εξετάζοντας τη μετατροπή της ονομασίας της πόλης από Σαλαμίνα σε Σαλαμιού, διαπιστώνεται ότι πρόκειται για υποκοριστικό τύπο.

Το χωριό παρουσιάζει ένα πλούσιο οικολογικό και ιστορικό παρελθόν, με αρχαιολογικές ρίζες που σχετίζονται με την αρχαία πόλη Σαλαμίνα της Πάφου, μια πόλη που μέχρι τον 2ο αιώνα μ.Χ. παρουσίαζε στοιχεία ακμής. Στη Σαλαμιού έχει ανευρεθεί ένας εντυπωσιακός για περιοχή της ενδοχώρας οικολογικός θησαυρός που περιλαμβάνει απολιθώματα δέντρων και κοραλλιών που ανάγονται στα 423 εκατομμύρια χρόνια πριν, όπως και αρχαιολογικοί θησαυροί που περιλαμβάνουν ένα ειδώλιο διπλής θεότητας που χρονολογείται στο 3500 π.Χ., μια επιτύμβια επιγραφή σε Κυπροσυλλαβική γραφή, ένα ανάγλυφο άγαλμα του θεού του πολέμου και των τεχνών Αμφιάραου της κλασικής εποχής και πολλά εργαλεία και αγγεία νεολιθικής, γεωμετρικής, κλασικής και βυζαντινής περιόδου. Επιπλέον, η Σαλαμιού παρουσιάζει εμφανή σημάδια ότι αποτέλεσε στα χρόνια ακμής της εποχής του χαλκού διαμετακομιστικός σταθμός, για το κατέβασμα του χαλκού από το Τρόδος, στο λιμάνι της αρχαίας πρωτεύουσας του νησιού, της Πάφου.

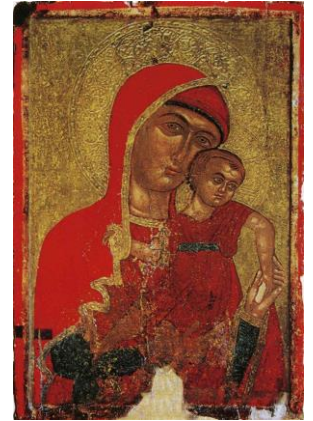
Η Σαλαμιού γνώρισε στο παρελθόν περιόδους μεγάλης άνθησης, φτάνοντας μέχρι και τους 2000 κατοίκους αποτελώντας το κέντρο του συμπλέγματος των χωριών της κοιλάδας του Διαρίζου. Τα χρόνια της άνθησης όμως πέρασαν, οι κάτοικοι του χωριού το εγκατέλειπαν σταδιακά αναζητώντας άλλης μορφής συνθήκες διαβίωσης στα αστικά κέντρα, αφήνοντας πίσω ένα μικρό χωριό με πολλά στοιχεία που θυμίζουν τη ζωντάνια των περασμένων χρόνων.

Το χωριό, συγκεντρώνει μεγάλο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον αφού θεωρείται πέρασμα για αποδημητικά πουλιά που ταξιδεύουν μεταξύ Ευρώπης, Αφρικής και Ασίας κατά την περίοδο της άνοιξης και του χειμώνα. Η περιοχή αποτελεί κομβικό σημείο στο πέρασμα εκατομμυρίων πουλιών μεταξύ των τριών ηπείρων τα οποία αφού περάσουν τον κόλπο της Μόρφου συνεχίζουν το ταξίδι τους πάνω από το μοναστήρι του Κύκκου και τη Σαλαμιού φτάνοντας στη θάλασσα της Πάφου από όπου και αποδημούν. Το χωριό φιλοξενεί επίσης το ενδημικό προστατευμένο αγρινό, το οποίο θεωρείται και εθνικό σύμβολο του τόπου. Η τοποθεσία «Κρεμμός της Σαλαμιούς» είναι ο φυσικός βιότοπος του σπάνιου και με κίνδυνο εξαφάνισης Πυρρόχρους Γύπα. Μεγάλο μέρος της περιοχής ανήκει στο Σχέδιο Φύση 2000 και αποτελεί ένα καταφύγιο χλωρίδας και πανίδας. Στο χωριό ανάμεσα στα πολλά αιωνόβια δέντρα, δεσπόζει ο μεγαλύτερος σε όγκο κυπάρισσος της Κύπρου, ηλικίας 800 περίπου χρόνων και με περίμετρο 436cm. Ολόκληρο το χωριό προσφέρεται ως ένα εξαιρετικό φυσικό παρατηρητήριο της περιοχής του Τρόδου το οποίο είναι πλούσιο σε θέματα οικολογίας,

γεωλογίας και βοτανολογίας. Επιπλέον η περιοχή παρουσιάζει τεράστιο γεωλογικό ενδιαφέρον αφού βρίσκεται στο μεταίχμιο της οφιολιθικής ακολουθίας πετρωμάτων του Τροόδους και του συμπλέγματος Μαμωνιών με υπερκείμενες στρώσεις κρητίδων του σχηματισμού Πάχνας. Τέλος στην κοίτη του Ξερού ποταμού και του ποταμού Διαρίζου, εκτός από την πλούσια χλωρίδα και πανίδα, οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν τα ερείπια 10 νερόμυλων με αρχιτεκτονική αξία.

Αμέτρητοι θρύλοι και παραδόσεις, συνδυάζοντας την ιστορία με τη λαϊκή φαντασία, ζωντανεύουν μέσα από κάθε σημείο περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος μαρτυρώντας την άρρηκτη ανέκαθεν σχέση των ανθρώπων με το περιβάλλον. Έτσι, το τεράστιο κυπαρίσσι είναι γνωστό ως «κάθισμα» της Παναγίας, οι Ποστολιτζές ελιές βλάστησαν από ελιές που άφησαν οι Απόστολοι Παύλος, Βαρνάβας και Μάρκος, ο Ρότσο των Λαουθικών δημιουργήθηκε όταν η Ρήγαινα αρνήθηκε την αγάπη του Διγενή Ακρίτα και εκείνος από το θύμο του πέταξε μια τεράστια πέτρα (ρότσο) από την τοποθεσία Ρήγαινα στην κοίτη του Ξερού ποταμού.

Πλούσια φαίνεται να είναι και η θρησκευτική ιστορία του χωριού την οποία μαρτυρούν οι εκκλησίες και τα ξωκλήσια κυρίως η Ιερά Μονή της Παναγίας Ελεούσης της πρόσφατα επονομαζόμενης Σαλαμιώτισσας, που βρίσκεται ένα χιλιόμετρο νοτιοανατολικά του χωριού. Το μικρό αλλά ωραίο εκκλησάκι είναι το μόνο κτίσμα που απέμεινε από την παλαιά Μονή, η οποία έκλεισε κατά τα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας. Ο ναός κτίστηκε το 1550 και επιδιορθώθηκε το 1916. Σήμερα λειτουργεί ως γυναικεία Μονή με δύο μοναχές. Η εικόνα της Παναγίας της Ελεούσης που βρίσκεται στο ναό της Μονής είναι του 13ου αιώνα και θεωρείται θαυματουργή.

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) Σαλαμιούς

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, το ιστορικό σχολείο του χωριού έκλεισε αφού ο αριθμός των μαθητών μειώθηκε σε βαθμό που η λειτουργία του κρίθηκε ασύμφορη. Η μετεξέλιξη του σχολείου σε Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης από το 2010 και η ένταξη του στο Δίκτυο Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου, αποτελεί ένα σημαντικό έργο για την αναβίωση του χωριού και την αναζωογόνηση της κοινότητας στη βάση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης. Πρόκειται για ένα οικοδόμημα του 1930 το οποίο έχει ανακηρυχθεί ως διατηρητέα

οικοδομή με βάση τον νόμο για προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου.

Απώτερη επιδίωξη του ΚΠΕ Σαλαμιούς είναι μέσα από τις πολύπλευρες δράσεις του και τα περιβαλλοντικά εκπαιδευτικά του προγράμματα να μπορέσει να συμβάλει στην ενίσχυση του σεβασμού, αλλά και του προβληματισμού της κοινωνίας των πολιτών για το ρόλο, την ευθύνη και τη σημασία της προστασίας, διατήρησης και ορθολογικής διαχείρισης του περιβαλλοντικού πλούτου του τόπου μας (κοινωνικού, φυσικού, πολιτιστικού). Η λειτουργία του στηρίζεται στην ανάδειξη των τοπικών ιδιαιτεροτήτων της περιοχής Σαλαμιούς και στην ενεργό εμπλοκή των τοπικών πληθυσμών, αλλά και στην αξιοποίηση του συνόλου των πεδίων της κοινότητας, ως βασικών εκπαιδευτικών και παιδαγωγικών εργαλείων.

Από την έναρξη της λειτουργίας του μέχρι σήμερα έχει δεχθεί χιλιάδες μαθητές από όλη την Κύπρο και από όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες οι οποίοι συμμετείχαν στα διάφορα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης του Κέντρου. Ακόμα πλήθος πολιτών τόσο από την τοπική κοινότητα όσο και την κοινωνία των πολιτών ευρύτερα, έχουν παρακολουθήσει και συμμετάσχει στις διάφορες παράλληλες εκδηλώσεις, οικολογικού, πολιτιστικού και ιστορικού ενδιαφέροντος που οργανώνονται συχνά στο ΚΠΕ Σαλαμιούς.